

(*Merav.*, O. C. I, 78), *comparacions* id. (*Blanq.*, NCL II, 236.8). Modernament és tant o més usual en el llenguatge col·loquial, sobretot en cat. central, *comparança* [Belv., com a var. poc usada, però en el S. xx se sentia a Bna., almenys tant com *comparació*, si bé en to més familiar; també escr. Renaix.]: «per bé que hagi estat sempre, trobaràs que no hi ha *comparansa* ab ser casat ab una dona com cal», Genís Aguilar (*Mercè de Bellamata*, J. Flo. 1878, 202); *comparanza* té també força extensió popular regional en castellà, a Astúries, Argentina etc., però a diferència d'aquest, en català és ben susceptible d'ús literari. *Comparat*: «lo bisbe pot ésser *comparat* a cap, e'ls ardiaques, qui han manament sobre los diaques, a la cura dels quals se pertany l'ordinació de les parroquies ---», *Ajustaments* de la B. Un. Bna. (S. xv, 231). *Comparatiu* [Lacav.]; *comparativisme*; *comparativista*, però els lingüistes diem *comparatista*, *comparatisme*. *Incomparable*.

Deparar [Lab.], pres del ll. *deparare* id.

Desparar 'saltar el vent' (intr., de ponent a migjorn etc.), 3.^r quart S. xiv (*Cròn.* del Cerimoniós, ed. Pagès, p. 127.11); 'disparar una arma' tr. «isqueuren e prengueren --- los tres, e lo hu se pres a fugir: com veren que no'l podien atenir *despararen-li* una balleta, e donaren-li ab una stralla per lo costat, e prestament caygué ---», «los turcs *despararen* una bombardada ---», JoMartorell (*Ag. II*, 95, 244); «foren *desperades* moltes bombardes», doc. de c. a. 1500 (Comes, *Li. de Co. Asseny.*, 292); «*desparar*: emittere sagittam; --- tirar a senyal: dirigere ad scopum; *desparar*: displo-dere; tocar lo senyal: attingere scopum ---», OPou (*ThPu.*, 172); i encara algun escr. Renaix.: «sos ulls a Galind cerquen per tot arreu, / son bras nirviós *despara* siulant cayrell, / que a trobar lo bon compte s'en va tot dret», MilàF (*Mort de Galind*, v. 36, ed. Gili, p. 300); «se'n vola a Finisterre, com fletxa *desparada* / del rey dels de Caldea per travessar lo cor», *Atl.* x, 30c.

D'altra banda *desparar* també pot ser merament el contrari i negació de *parar*; veg. *desparar un parany* a. 1370 (cita supra, s. v. *parao(n)*): «Les taules jamés se *desparaven* sinó per mudar tovalles netes», JoMartorell (*Ag. I*, 138); «estava *desparant* taula y, tot apilant plats y fent barricades de copes, s'enterava d'aquells secrets de família», Noller (*Vilaniu*, 138). *Disparada* [*desp-*] val.: «s'acabava la funció en una *desparà*, traca o castell de fòcs artificials», MGadea (*T. del Xè I*, 85). *Disparable*. *Disparador*. *Disparadora*. *Disparament*. *Disparat*. Cf. *disbaratar*, a BARATAR. *Dispar*.

Emparar, tot i que la variant en *em-* ja és força antiga, s'ha de partir de ANTE-PARARE (cf. supra, sobre *antipara*) en el sentit de 'prevenir prèviament', 'disposar a manera de parapet davant d'alguna cosa', que contret tot seguit en *an(t)parar* canvià la inicial *an-* o *am-* en *em-* per reducció a un tipus de prefix incomparablement més freqüent. En un doc. de 1138 en baix llatí de Cat.-Aragó llegim encara «era 1176, anno quod comes de Barzolona *anteperavit* Zaragoza» (*Est. E. Md. Cor. Ar.* III, 593) (o sigui l'any en què Ramon

Berenguer IV assumí la defensa de Saragossa, bo i cantant-se amb la infanta Peronella d'Aragó); també trobem en docs. pallaresos *anteperaret* 'empari' entre 1098-1124, i «illos *anteperaret*' 'se'ls apropií', 1044; més tard això ja apareix contret en *amparare* 'defensar': «Comes --- *amparet* Bernardum de Torenn», any 1170 (Bast.-Bass., 106) i «potestatem --- recuperandi et *amparandi* --- honorem de Basso» Poblet, a. 1194 (*Cart.* de Poblet, 106).

Ja en el S. XII es comença a trobar la variant d'inicial trivialitzada *em-*: «e'l metex comte albergà ad Aquatepida al *emparar* de So, ab sa meinada» o sigui que es va allotjar amb les seves tropes a Aiguatèbia, quan es dirigia a So per apoderar-se'n; en un doc. de princ. S. XIII de l'Alt Conflent (PPujol, *DocVgUrg.*, 7.12); que és també la forma que trobem en un doc. relatiu al Voló, de l'any 976 (si bé en còpia de 1313), *RLR* III, 271. L'*InuLC* registra la forma *emparar* des de 1141, en una vintena de docs. ross. fins a la fi del segle XIV.

Llavors sovint significa 'embargar (béns)': «negú no deu ésser pres per quint que deja dur a la Senyoria, ne detengut en nuyl loc, ne l'en deven ésser preses ne *enparades* vestidures, armes ne lit», *CostTort.* (Ol., 45); «representant-li los agravis ha rebut la Comunitat, y que sia servit sa Senyoria *enparar-li* la roba, o que don fianças de tot», cròn. eiv. de 1661 (Macabich, *Sta. Ma. la Major*, 80). En StVicentF tenim *emparar-se de* 'protegir' i *emparar* amb el sentit de 'emprar un procediment, recórrer-hi': «Sent Jordi --- com entrava alguna ciutat per força d'armes, ell se *emparava* de les dones: que sots pena de mort, negú no gosàs toquar a 'lgú dona ---», «Yo voldria tal dona —dirà altre: —no la pots haver si no mets foc en 15 albercs, los majors —qui voldrà *emparar* açò?», *Quar.*, 318.57, 246.61.

Emparar-se 'aliar-se amb': «axí per haver la senyoria de Ytália com per torbar la dita conquesta del rey d'Aragó, que eylls se *empararan* del fet de Pisa, contra lo emperi e contra la dita conquesta», 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 442); 'protegir': «Lo dia mateix arribà en Lleyda lo rey, e darrera ell, la comptesa ab sas fillas, de las quals se *emparà* un canonge de Leyda, qui era llur parent --- e las se mèns en casa», *La Fi del Comte d'Urgell*, 36. *Emparar* 'apoderar-se (d'una cosa)': «ir, quant passàvem per Vila Seca, vím arbres a Salou e creem que hi haja conduyt que leven a Maylorques: e levats-vos tost, e jo dare-vos-he dos porters que vagen ab vós, e *emparats-ho* tot, e digats als senyors dels lenys que vinguen a mi», «faem-los cridar que dins un mes, tornassen per fer a Nòs dret. E éls dins aquel mes no tornaren a Nòs, e faem-lur *emparar* tots lurs béns que Nòs los trobam, e les heretats», Jaume I (258, 336); acc. comuna en les escriptures d'aquells segles (p. ex. dues ross. de 1314, *RLR* xxx, 262, 263); «*amparar-se de*» per 'apoderar-se' encara s'usava en la poesia dels segles baixos: «Aqueix hermos simulacre, / ídol, de bellesa ric, / deixa que mon cor lo adore / sens *amparà-s* dels sentits», Rector de Vallfogona.